

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva

**PRÁVNA VEDA A PRAX:
VÝZVY MODERNÝCH EURÓPSKÝCH
INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

**PRÁVNA VEDA A PRAX: VÝZVY MODERNÝCH
EURÓPSKÝCH INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

medzinárodnej vedeckej konferencie

27. – 28. novembra 2015

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Bratislava

BRATISLAVA 2015

6. Циппеліус Р. Філософія права : підручник / Р. Циппеліус ; пер. з нім. Є. М. Перепічя, Л. А. Ситниченко, С. В. Пролєєва. – К. : Тандем, 2000. – 300 с.
7. Иеринг Р. фон. Цель в праве. Избр. труды : в 2 т. : пер. с нем. / Р. фон Иеринг. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2006. – Т. 1. – С. 87–436.
8. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США / В. Бернхем ; пер. з англ. – К. : Україна, 1999. – 554 с.
9. Радбрух Г. Філософія права / Г. Радбрух ; пер. з нім. Є. Причепія, В. Приходько. – К. : Тандем, 2006. – 316 с.
10. Моул Н. Европейская Конвенция о защите прав человека и основных свобод. Статья 6. Право на справедливое судебное разбирательство: прецеденты и комментарии / Н. Моул, К. Харби, Л. Б. Алексеева. – М. : Рос. акад. правосудия, 2001. – 143 с.
11. Черданцев А. Ф. Толкование права и договора : учеб. пособие для вузов / А. Ф. Черданцев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 381 с.
12. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія / С. П. Погребняк. – Х. : Право, 2008. – 240 с.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 № 15-рп/2004 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.
14. Аренс Г. Юридическая энциклопедия или органическое изложение науки о праве и государстве, на основании принципов этической философии права : пер. с нем. / Г. Аренс. – М. : Тип. А. Семена, 1863. – 528 с.

ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Размстаєва Ю. С.

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри теорії держави і права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Проблема визначення та тлумачення, реалізації і захисту права на приватність актуалізується в сучасному світі у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізацією та розповсюдженням універсальних концепцій прав людини. Визначення права на приватність ґрунтується на розуміннях її як недоторканості приватного життя особи, невтручання до особистої сфери, контролю над особистими даними, автономії у приватній сфері, визначеної обмеженості комунікації, можливості приховувати власну інформацію чи поділитися нею, вибіркового розголошення відомостей тощо. Терміни, яким позначається це явище, теж досить різноманітні, зокрема використовуються «приватне життя», «прайвесі (як калька з англ. *privacy*)», «приватність», «кон-

фіденційність», «таємниця особистого життя», «недоторканість приватного життя», «приватна сфера». Видається, термін «приватність» досить вдало відображає зміст проблемних питань та охоплює найбільш широке коло відповідних відносин. Немає єдності щодо змісту приватності в міжнародних і національних правових актах, хоча право на приватність закріплене й гарантоване як одне з фундаментальних прав людини.

Концепції приватності передбачають широкий діапазон тлумачень. Так, В. О. Серьогін розглядає низку варіантів, а саме: прайвесі як право бути залишеним у спокої, як обмежений доступ до себе, як секретність, як контроль над персональною інформацією, як захищену індивідуальність, як інтимність [Див.: 1, с. 107-140]. Такі концепції можуть бути як однорідними, так і синтетичними. Однорідні зосереджуються на центральній ідеї, наприклад, на здатності людини зупинити розповсюдження особистої інформації інакше, ніж серед тих людей, яких вона сама обирає. Недоліки однорідних концепцій – висвітлення лише однієї сторони проблеми та відсікання складних випадків і граничних питань. Синтетичні концепції передбачають складну структуру приватності. Як стверджує Дж. В. ДеКью, є «три групи вимог приватності, які перетинаються»: інформаційна (контроль над особистою інформацією), приватність доступу (недопущення і контроль за спостереженням, вибір щодо фізичної близькості), приватність вираження (самоідентичність, індивідуальність) [2, с. 75-77]. Вразливість синтетичних концепцій – у різнорідності питань, які вони намагаються об'єднати і відсутності ядра, навколо якого можна вибудувати логічну структуру. Спільна проблема всіх концепцій приватності – те, що вони, здебільшого, занадто широкі, а застосування та захист відповідних прав людини базуються на конкретному, досить вузькому, переліку. Ускладнює проблему приватності невизначеність її основних компонентів, як-то зміст приватного життя або особистої інформації.

Одне з визначень приватного життя трактує його як «сферу життєдіяльності людини, що являє собою сукупність явищ, які характеризують існування і визначають розвиток людини як приватної (пересічної) особи, стосуються тільки її, не пов'язані з виконанням нею публічних функцій і вилучені з поля зору громадськості» [1, с. 194]. Однак під правовий захист підпадають питання сімейного життя людини, що стосуються не тільки її, або питання особистої кореспонденції, яка здійснюється принаймні між двома особами. До того ж, людина може змінити статус з приватної особи на публічну; так само свій характер можуть змінити сукупність явищ особистого життя.

Постають питання визначення того, що може бути «публічним», а що «приватним». Як зазначає К. С. Сакович, «публічність можна охарактеризувати як раціональний консенсус, процес вирішення проблеми в житті громадянського суспільства, яка стосується всіх рівним чином. Публічній сфері властивий формат комунікацій в єдиному часі, місці та просторі, особиста взаємодія між учасниками, раціональне, критичне мислення, відсутність ієрархій і свобода слова. Приватність протилежна у своїх характеристиках: вона має емоційно-суггестивну природу, базується не на рівності, а на прийнятті соціальних, часом асиметричних ролей. Метою приватної комунікації стає тимчасовий баланс її

учасників і маніпуляція» [3, с. 35]. Але наскільки до публічної сфери належить комунікація, що має спірний характер, скажімо, особистий блог, в якому особа опублікувала інформацію для вузького кола осіб, а потім було змінено налаштування конфіденційності й відомості стали відкритими широкому загалу? Де пролягають кордони приватності в інформаційно орієнтованому світі? Як забезпечити невтручання до приватного життя, якщо у своєму розвитку технологічні засоби значно випереджають правові механізми?

У резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 2013 р. «Право на приватність у цифрову епоху» підкреслено глобальну й відкриту природу Інтернету і швидкий розвиток у сфері інформаційних та комунікаційних технологій як рушійної сили для прискорення прогресу на шляху до розвитку в різних формах. В документі підтверджено: «ті ж права, що люди мають в офлайн-режимі також повинні бути захищені онлайн, в тому числі право на приватність» [4]. Проте забезпечити певний рівень онлайн-захисту досить складно. В тому числі за рахунок ставлення людей до реалізації й захисту своїх прав в онлайн-режимі, а також зміщення акцентів у питаннях приватності в інформаційному суспільстві, використанні можливостей кієрпростору. Останній породжує не тільки зміну комунікації, але й гнучку ідентичність. Набувають популярності питання віртуального відображення особи в мережі, з'являються такі конструкції, як «віртуальна особистість», «цифрова особа», «цифровий громадянин» тощо. Віртуальний образ людини та цілісна віртуальна особистість безпосередньо впливають на сучасне розуміння та реалізацію права на приватність. Додаткова небезпека полягає у неспівмірності зусиль на підтримання віртуального образу зі збереженням розумного рівня приватності. У сучасному, інформаційно орієнтованому світі відбувається зміщення акцентів приватного і публічного. Люди все частіше використовують Інтернет для діяльності, що вони сприймають як «приватну» комунікацію (для зв'язку з друзями, родиною, соціальними групами)» [5, с. 4]. Причому зміни у сприйнятті стосуються навіть публічних майданчиків, де особа має свою віртуальну нішу, хоч і на спільній платформі. Так, соціальні мережі передбачають багато можливостей для реалізації особистості, її віртуальних образів, однак породжують нові загрози для приватності. Приміром, накопичувана там інформація складає великі бази особистих даних, містить поведінкові, непрямі відомості про користувачів, за якими можна встановити реальну людину. Окрім того, соціальні мережі засновані на непрозорій та суперечливій політиці конфіденційності та не можуть надавати особі повного контролю над відомостями особистого характеру. Якщо людина мало обізнана у специфіці деяких технологій, то ймовірно не уявляє, яка саме інформація потрапляє до глобальних і локальних комунікаційних мереж. Значна частина сайтів потребує великої кількості персональних даних для створення віртуального профілю або розширення його можливостей. Поява різноманітних пристроїв з мобільними версіями сайтів надає не тільки більш глибоке занурення у віртуальні світи, але містить небезпеку в питаннях збереження та захисту приватності.

Способи ураження приватності у сучасному світі розширюються також на добровільній основі, коли людина відкрито викладає у комунікаційні мережі особисті дані або висвітлює своє приватне життя, причому ретроспективної

можливості приховати якісь відомості майже не існує. Тому слід підкреслити дві тенденції: по-перше, відкритості та деанонізації в публічному віртуальному просторі, по-друге, зростаючого накопичення різноманітних даних про особу у комунікаційних мережах.

Інформаційно-комунікаційні технології поступово змінюють ставлення людей до питань приватності. До того ж, люди звикають до винесення особистих питань у площину публічної комунікації та взаємопроникнення різних сфер життя, поступаються приватністю задля власної зручності, можливостей комунікаційних мереж і безперешкодного доступу до кіберпростору, що у кінцевому рахунку зменшує рівень очікувань щодо збереження та захисту приватності.

Рівень захисту приватності має бути таким, щоб мінімізувати загрози особистої безпеки в інформаційному суспільстві. З урахуванням об'єктивних тенденцій розвитку технологій, впевненим настанням інформаційного віку, зростанням значення кіберсередовища та глобальним характером комунікаційних мереж, проблеми приватності потребують розумного правового регулювання. Останнє, ймовірно, буде здійснюватися на самоврядних засадах. Вельми вірогідно, що знадобиться усвідомлена, активна поведінка користувачів та певний саморозвиток особи, підвищення інформаційної грамотності для збереження її приватності. Традиційних правових засобів та інструментів в сучасному світі недостатньо для того, щоб вирішити проблеми приватності, тому потрібно зосередитися на правових механізмах запобігання вторгнень до приватного життя, розробці гнучкої правової бази, критеріїв можливого втручання до приватності та його меж в інформаційно орієнтованому суспільстві.

Література:

1. Серьогін В. О. Право на недоторканість приватного життя у конституційно-правовій теорії та практиці: монографія / В. О. Серьогін. – Х.: Вид-во «Фінн», 2010. – 608 с.
2. DeCew J. W. In Pursuit of Privacy: Law, Ethics, and the Rise of Technology / J. W. DeCew. – Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1997. – 208 p.
3. Сакович Е. С. Диалектика приватности и публичности в виртуальном пространстве / Е. С. Сакович // Международный журнал исследований культуры. – № 3 (8). – 2012. – С. 35–41.
4. General Assembly Resolution «The right to privacy in the digital age», A/RES/68/167.
5. Vasiu I. User generated content websites, a profitable medium for cybercriminals / I. Vasiu. – 22. 11. 2014. – [Electronic resource]. – Mode of access: <https://cybersecurity-romania.ro/cybersecurity-articles/user-generated-content-websites-a-profitable-medium-for-cybercriminals/#>